ליה מאי עורפילא עורו פילי ואמר רבא

האי צורבא מרבנן דמי לפרצידא דתותי

קלא דכיון דנבט נבט ואמר רבא האי צורבא

מרבנן דרתה אורייתא הוא דקא מרתחא

ליה שנאמר י הלא כה דברי כאש נאם ה'

ואמר רב אשי 6 כל ת"ח שאינו קשה כברזל

אינו ת"ח שנא' וכפטיש יפוצץ סלע א"ל

רבי אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה

אנן מהכא מתנינן לה דכתיב 2 ארץ אשר

אבניה ברזל אל תקרי אבניה אלא בוניה

אמר רבינא אפ"ה מיבעי ליה לאיניש למילף

נפשיה בניחותא שנאמר יוהסר כעם מלבר

וגו' א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן

שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים י השיבוהו

כהוגן לאחר השיבוהו שלא כהוגן ואלו הן

אליעור עבד אברהם ושאול בן קיש ויפתח

הגלעדי אליעזר עבד אברהם דכתיב

היה הנערה אשר אומר אליה המי נא ⁴ ூ

כדך וגו' יכול אפי' חיגרת אפי' סומא השיבו

כהוגן ונזדמנה לו רבקה שאול בן קיש

דכתיב יוהיה האיש אשר יכנו יעשרנו

המלך עושר גדול ואת בתו יתז לו יכול

אפי' עבד אפילו ממזר השיבו כהוגן ונזדמן

לו דוד יפתח הגלעדי דכתיב יוהיה היוצא

אשר יצא מדלתי ביתי וגו' יכול אפילו דבר

ממא השיבו שלא כהוגן נזדמנה לו בתו

והיינו דקאמר להו נביא לישראל י הצרי אין

בגלעד אם רופא אין שם וכתיב יאשר

לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי

אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב

שנאמר מי ויקח את בנו הבכור אשר ימלך

תחתיו ויעלהו עולה ולא דברתי (כ) זה

יפתח ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם

אמר רבי ברכיה אף כנסת ישראל שאלה

שלא כהוגן והקב"ה השיבה כהוגן שנא'

יונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון יי

מוצאו ויבוא כגשם לנו אמר לה הקב"ה

צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי. בתנחומא⁰ אשר לא צויתי זו בתו של יפתח אט"פ שלויתי לו חורה ומצות מצוה זו לא צויתי עליו ולא

דברתי זה בנו של מישע מלך מואב והלא מישע נכרי הוא ולא חולין הוא לי לדבר עמו אפילו דיבור בעלמא. ובאגדהם קא חשיב כלב

בהדייהו אשר יכה אם קרית ספר ולכדה וגו'ש ורבי יונתן דלא חשיב ליה דבגמרא פשיט ליה להאי קרא בהלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה

כדאמרינן בתמורה (דף טוז.) ואין לחוש שתשרה רוח הקדש על עבד ועל ממזר כדאמרינן בנדרים (דף למ.) שאין שכינה שורה כו' מפי רבי.

וגדעון ששאל למנוע טל מעל הארץ ובגזה לבדה יהיהם אין זה שלא כהוגן ומה תקלה יש אם יחסר העולם טל לילה אחת לבד מפי רבי: ויבוא

כגשם לנו. פעמים אינו מתבקש שהוא סימן קללה בקין (0): דבר המתבקש לעולם. טל אפילו בימות החמה: פעמים נראה. כשהוא

ערום נראה זרועו וכנגד לבו ואינו נראה כשהוא לבוש והכף נראית כל שעה שהיד נראית לעינים. וי"ל על כפים (1) על השמים לורת אדם

שהוא בכסא וכן נשא לבבנו אל כפים (איכה ג) מפי רבי: (ח ה"ג **סברוה שאלה והוכרה הדא מילחא היא.** כלומר הא דקתני אין

הגהות הב"ח

(א) גמ' אליטור טבד אברה לכתיכ ובנות אנשי יוצאות וגו׳ וסים סנערם יוצאות וגו יוטיטי טוענט אשר: (ג) שם ולא דנרתי זו בתו של יפתח: (ג) רש"י ד"ה ובנות כו' השקיני בה היה מנחש: (ד) ד"ה והיינו כו' יפתח לילך חללו מתוך גסות רוחו אמר לא אלך אצלו שאני שופט ונגיד ופנחכ שאני שופט ונגיד ופנחכ לא היה רוצה לבא אצל יפתח שהוא נביא נכ"ר: ליפתח שנאמר מימים ימימה כו' ואית דלא גרסי האי: (1) ד"ה ויבוא כו' קללה בקיץ הס"ד ואח"כ מה"ד טל דבר המתבקש לעולם אפילו בימות: (1) ד"ה פעמים כו' ויש לומר על כפים השמים כו׳ ותיכת על נמחק: (ה) בא"ד ומיכת על ממוקו. מיזי בא יו מפי רבי הס"ד ואח"כ מה"ד שאלה והזכרה כו' ותיבות ה"ג סברוה נמחק ונ"ב זהו פי" למאי דקאמר שאלה וכו': (ע) תום' ד"ה שלשה וכו' שיתו לו בתו הכי האמר כל יתן כו בתו רובי קאבור ככ ני וכו': (י) שם ד"ה והיינו וכו' שהייתי מורה ומתיר:

גליון הש"ם

גמ' ר"י היא דאמר משעת הנחתו. תמוה לי אמאי נקט ר"י דברייתא ולא נחט ר"י דמתני' מיו"ט האחרון אח"כ מלאתי בעו"ה בספר המכריע לרי"ד דמחק זה וכל"ל סתם מני ר"י היא:

מוסף רש"י

נבט. לשון למח (מו"ק יח:). משעת הנחתר. מיוכ משעת הנחתו. מיוס שמברכין בו באחרונה דהיינו נ**סכיעי** (לעיל ב:).

רבינו חננאל

עורו פילי. פי׳ הטיפה היורדת בכח ומערערת. פילא כמו פילחא, כדכתיב כמו פלח ובקע בארץ. אפי׳ לפרצידא דתותי קלא. פי' [הפרי] שתחת האבן צומח, ^d)וכן . תלמיד חכם דומה לפרי תחת האבז ששואב שואב וכיוז קלא. זרע תבואה שהיא תחת קלא, זו ערובראוו שוויא ונווונ אבן צומחת. פי׳ קלא, מלשון שקל קלא פתק בה]. **צורבא** מרבנן דמרתח אורייתיה דברי כאש. <mark>אמר רב שמוא</mark>ל בר נחמני א"ר יונתו שלשה שאלו שלא כהוגן, אליעזר ויפתח. בבראשית רבה, ארבעה הן שאול ויפתח וכלב, ופשטיה כיון דשאול וכלב שוין שואלין הגשמים. כיון ששנינו כאן שאילת הגשמים סמוך לגשמים היא, הוצרכנו סמון לגשפים היא, הוצוכנו לומר סברוה שאלה והזכרה ביום אחד הם. הניחא לר׳ יהושע דאמר משעת הנחתו שאלה אלא בתפלת החול בי״ח בברכת השנים. אלא לר׳ אליעזר קשיא. ושנינן הזכרה לחוד ושאלה לחוד לזמן אחר, ולאו כי הדדי.

א) עי׳ מ״ש בפירוש רבינו לקמן ריש פ"ג ושייך כאן.

רבינו גרשום (המשך)

השנים, שהרי מתפללין אתה

שואלין את הגשמים היינו אין מזכירין את הגשמים: **ומאן תנא.** דאמר סמוך לימות הגשמים מזכירין אבל לא קודם לכן: **רבי**יהושע היא. דאמר משעת הנחת לולב הוא מזכיר דהיינו יום שמיני וזהו סמוך לגשמים דמן החג ואילך הוא זמן גשמים: חונן. דאי ר' אליעור, כיון דאמר בראשון מתחיל להזכיר, לא מצי למיהוי התחלת הזכרה והתחלת שאלה ביום אחד, דביר"ט ראשון ליכא שאלה, שהרי אין מתפללין בו אתה חונן, ולא מצי למישאל אלא בברכת השנים. אפיי תימא, דקתני אין שואלין ר' אליעור היא, ולא תימא שאלה והזכרה כהדדי, אלא שאלה לחוד והזכרה לחוד, דמזכירין ביום ראשון ושואלין בחולו של מועד.

קלא. הגרעין שתחת גושה של קרקע: מהניא. שמתחיל לבלבץ ולעלות

ו.). תלמיד חכם זקן לא קרי לורצא אלא ההוא מרבנן קרי ליה: כיון דנבע נבע. שמתחיל לבלבן ולעלות עולה למעלה כך תלמיד חכם כיון שינא שמו הולך וגדל למעלה: אורייחא מרחחא ליה. שיש לו רוחב לב מתוך תורתו ומשים ללבו יותר משאר בני אדם. וקמ"ל דחייבין לדונו לכף זכות: כחש. שמחמם כל גופו: ס בוניה. תלמידי חכמים מקיימי עולם בביניינו: ברול. קפדנים וקשים כברול: שלשה שחלו כו'. משום דרבי ברכיה מיירי בגשמים לקמן נקט לה: ובנות אנשי העיר יולאות והיה הנערה. משמע הנערה היולחה תחילה מן העיר ויאמר לה השקיני (ג) לה היה מנחש: אפי' היגרם אפי׳ סומא. לפי שלא פירש בשאילתו ואפשר שתהיה בעלת מום ולא יביו בה אליעזר ויקחנה: (אלא) השיבוהו כהוגן. וזימנו לו רבקה: דבר טמא. כלב או חזיר: והיינו דאמר להו נבית כו'. מדגלי ביה קרא ואמר הצרי אין בגלעד יו [אלמא דלא הוי ניחא קמי שמיא כדאמרינן הלרי אין בגלעד] פנחס היה שם והיה יכול להתיר נדרו אלא שלא רצה יפתח לילך אצלו (ד) והוא לא רצה לבוא אצל יפתח בבראשית רבה": וכחיב אשר לא לויתי. בירמיה כתיב בפרשת בקבוק ובנו את במות ח) (התופת אשר בגיא בן הנס) לשרוף את (בנותיהם ואת) בניהם באש אשר לא ש [לויתי ולא] דברתי ולא עלתה על לבי שלא תאמרו הלא נוה כמו כן הקב"ה ליפתח ומישע ואברהם. כסבור היה לרצות להקב"ה והאי דכתיבי על שרפו עלמות מלך אדום לשיד מילתא אחרינא הוא. ולא דברתי ליפתח (ה) מימים ימימה ותהי חק ויפתח לגנאי אלמא לא היה הקב"ה לפי שלא הלכו זה אצל זה לבטל ילחק בן אברהם. כלומר שאע"פ שלויתי לו מעולם לא עלתה על לבי לשחוט בנו כדאמר בסנהדרין בהנחנקין (דף פט:) ויהי אחר הדברים האלהם אחר דבריו של שטן וכו׳. ואית דלא גרסי האי ולא

כמו ביעי דלריבן במסכח בילה (דף

כי מעולם לא לויתי למישע לשרוף את בנו באש דכתיב ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה על החומה ולשמים נתכוון בישראלי ובתרגום מזכיר פנחס לגנאי רוצה בבתו שהרי מזכירם לגנאי הנדר: ה"ג ולא עלתה על לבי זה אלא לנסותו מפני קטיגורו היינו שטן

ל) [עי' תוספות סוכה נב. ד"ה אם ברזל], ב) [ל"ל השיבום יעב"ץ], ג) [סנהדרין לט:], ד) [לעיל ב:], ד) [ד"ה בוניה אחרי ד"ה ברולן, ו) רש"א, נפי חיי שרה פרשה ס],מ) ל"ל הבעל, ט) רש"ח, י) [עמוס ב], ל) [שופטים יא], ל) וברחשית כבן, מ) ול"ל משום ל) [כו מש מוככן, מ) [ר למעו לטעו וכ"ה ברש"י שבע"י], () [עי"ש סוף בחוקותי], ם) ובראשית רבה חיי שרה פרשה מ], ע) [שופטים א], פרשה מ], ע) [שופטים א], פ) [שסו], ל) [ממורה טז. וע"ש ברש"יו. ה) וכל זה איתא במ"ר

תורה אור השלם

1. הַלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ יי וכפטיש יפצץ ָּסְלַע: ירמיהו כג כט 2. אֶרֶץ אֲשֶׁר לא בְּמִסְבֵּגָת בּרְזֶל וּמַהָּלְרֶיהָ מַּחְצב בֹל בָּה אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנִיה בַלְזֶל וּמַהְלָרֶיהָ מַּחְצב בַּרְזֶל וּמַהָּרֶרִיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת: דברים זו ט 3. וְהָטֵר כַּעַס מִלּבֶּר וְהַעֲבֵר רוּתְיבֵּר מִבְּשְׁרֶךְ כִּי הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הָבֶל:

אַלֶּיהָ הַטִּי נָא כַּדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה אַלֶּיהָ הַטִּי נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵה וְגֵם גְּמֵלֶּיךְ אשקה אתה הכחת לעבדה לָיצְחָק וּבָה אֵדע כִּי עְשִׂיתְ חֶסֶד עִם אֲדֹנִי:

בראשית כד יד בואשית כו יו 5. וַיּאמֶר אִישׁ יִשְּׂרָאֵל הַאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה בי לחרף את ישראל עלה יִרְּיִהְיּ, רְיִּהְיּ יִעְשְׁרָנוּ הַמָּלֶךְ עשׁר נְּבְּנוּ יָעְשְׁרָנוּ הַמָּלֶךְ עשׁר נְּדוֹל וְאֶת בִּּתוֹ יִתָּוֹ ְלוֹ וְאֵת בִּית יָּאֶר בִּוּשׁ יָּטֶּוְ לִּי וְצָּטֵּר בֵּיוּנ אָבִיוֹ יַנְעֶשֶׁה חְפְּשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל: שמואל א יז כה 6. וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יַצֵא מִדַּלְתֵי בִיְתִי לִקְרָאתִי בְּינִי בֵּיוֹנִי רְּיְנְּיִי רְאָּנְיּי עְמּוֹן בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיֶה לַיִּיְ וְהַגְּלִיתָהוּ עוֹלָה: שופטים יא לא 7. הַצְרִי אֵין בְּגִלְעָד אָם רפא אין שם כי מדוע לא עְלְתָה אֲרָכַת בַּת עַמִּי:

ירמיהו ח כב ובנו את בַּמוֹת הַבַּעַל א. וּבְנוּ אֶת בְּמוֹת הַבְּעַל לְשְׁרֹף אֶת בְּנֵיהֶם בְּאַשׁ עלוֹת לְבָעַל אֲשֶׁר לֹא צְוִיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עֶלְתָה עַל לְבַי: ירמיהו יט ה

9. ויקח את בנו הבכור יַּבְּהַוּ אֲשֶׁר יִמְלֹּךְ תַּחְתָּיוֹ וַיַּצְעֲבֹהוּ עלָה עַל הַחֹמָה וַיְהִי קֶצֶף גֶּרוֹל עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ מְעָלָיו וַיָּשָׁבוּ לְאָרֶץ: מעָלָיו וַיָּשָׁבוּ לְאָרֶץ: מלכים ב ג כז

10. וְנַדְעָה נִרְדְּפָה לְדַעַת אֶת יְיָ בְּשָׁחַר נָכוֹן מוֹצְאוֹ וְיָבוֹא כַנָּשָׁם לְנוּ בְּמַלְקוֹשׁ יוֹרֶה אָרֶץ: הושע ו ג 11. אָהְיֶה כַּטַל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח בַּשׁוֹשַנָּה וְיַךְ שְׁרָשְׁיוּ בַּלְבַנוֹן: הושע יד ו בַּיְבְּבּוּן. 12. שִּׁימֵנִי כַחוֹתְם עַל לִבֶּךְ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךְ כִּי עַזְּהְ בַּמֶּיֶת אַהֲבָה קְשָׁה בִשְּאוֹל קַנְאָה רְשָׁפֶּיה רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתִיָה:

שיר השירים ח ו שיר השירים דוד 13. הַן עַל כַּפַּיִם חַקּתִּיךְ חוֹמֹתַיִּךְ נָגְדִּי תְּמִיד: ישעיהו מט טז

רבינו גרשום

עורפילא. מיטרא דקה. פרצידא. גרגר. דתותי קלא. פוביו או נוגרי דונותי קיאו. תחת קרקע קשה. עורו פילי. התעוררו בקעים, כלומר שמכניס המטר דקה בבקעים . רנבט. שבקע ויוצא, אף ת״ח כיוז שיוצא שמו בעולם שוב הולך וגדול בכל שעה. **שאינו**

הואך הגות בכל שמו. שאינו קשה כברול. שאינו קשה לרצות. הצרי אין בגלער. כלומר, שהיה יכול לילך אצל אליהו ומתיר לו נדרו. על לבי זה יצחק, שלא היה בלבו של הקב״ה שישחטהו, אלא בפה כדי לנסותו. על כפים חקותיך. וידים נראין לעולם. אין שואלין את הגשמים. ותן טל ומטר. ר' יהודה אמר האחרון מזכיר. גבורת גשמים, וה״ה דשואלין ותן טל ומטר. מאן תנא. דהתחלת שאלה והזכרה מצי למיהוי ביום אחד. דאמר משעת הנחתו. דהיינו בשביעי מתחילין להזכיר, שהוא חולו של מועד [ו]מצי להתחיל לשאול בברכת

עורפילא. גשמים דקים כך שמן כדלקמן: אפי׳ לפרלידא דסוסי עורפילא. היינו גשם דק אפילו לפרלידא דחותי קלא מהניא פי׳ פרלידה זו גרעין שהוא מתחת האבן היינו מיד: עורו פילי. שסותם סדקי הארץ. ל"א שמגדלת ומלמחת כמו חטה שמתחת הקרקע: בלא" עורפילא עורו פילי. פי׳ הגרעינין העומדין בסדקי הקרקע: לורבא מרבנן. בחור חריף מעוררן ומלמיחן פילי פי׳ אוַתן העומדים בסדקי הארץ: שלשה שאלו שלא כהוגן. מלשה אליעזר שאלו ויפתח עורפילא אפילו לפרצידא דתותי קלא מהניא

וא"ת אמאי לא חשיב כלב בן יפונה שאמר אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה אמאי לא פריך כמו הכא יכול ממזר או עבד וי"ל דהא דקאמר כלב שיתן לו (ט) הקב"ה כל מי שיכול לחזור אותן הלכות ששכחו בימי אבלו של משה אתן לו עכסה בתי וי"מ דלכך נקראת ⁶ עכסה שכל הרואה אותה כועם על אשתו וזהו ודאי משום לניעות יתירא דקא חזו בה והיה סומך דוכותה וזכות דידיה מסתייע דלא מזדווגין לה אלא כפי מעשיה כדאיתא בסוטה (דף ב.) דאין מזווגין וכו׳:יבול אפי׳ חיגרת או סומא. תימה אמאי לא נקט הכא גבי אליעזר עבד אברהם כמו דקאמר גבי שאול בסמוך יכול אפי׳ ממזרת או שפחה וכו׳ ואמר רש"י משום דגבי אליעזר לא שייך עדיין ממזרת דהא לא נתנה תורה אי נמי דגבי אשה לא דייק עלמא אלא ליופי וא״ת היכי קאמר דשאל אליעזר שלא כהוגן והא לא אמר אלא אשר אומר אליה הטי נא כדך ואם יראה שתהא חיגרת או סומא לא יאמר לה וי"ל דה"פ יכול אפילו חיגרת ואפילו סומא יכול אפי׳ חיגרת שיהיה לה אפילו רגל של עד והוא לא יהא רואה או סומא כגון שיש לה עינים יפים ואינה רואה כלל: והיינו דקאמר להו נביא לישראל הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם. כלומר להתיר נדרו ליפתח והא הוה פנחס ואמאי לא הלך יפתח אצלו להתיר נדרו אלא מחוך גסות רוחו אמר לא אלך אצלו שאני שופט ונגיד אלא יבא אללי ופנחס אמר ליתי גבאי דאנא נביא ועל ידי תהא פטורה שהייתי (י) שורה ומתיר הנדר ופוטר אותה ולבסוף נענשו שניהם יפתח נענש שנפלו אבריו קודם מיתה

נענש דכתיב לפנים היה ה' עמו 🌣: בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם שנאמר יי אהיה כמל לישראל ועוד שאלה שלא כהוגן אמרה לפניו רבש"ע בי שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך א"ל הקב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה אבל אני אעשה לך דבר שנראה לעולם שנאמר בי הן על כפים חקותיך: אין שואלין את הגשמים כו': סברוה שאלה והזכרה חדא מילתא היא מאן תנא אמר רבא ° ר' יהושע היא דאמר י' משעת הנחתו א"ל אביי אפילו

תימא רבי אליעזר שאלה לחוד והזכרה לחוד ואיכא דאמרי לימא

[אחת] [פי׳ פרצידא דתותי כדכתיב ויקבר בערי גלעד ופנחס דתרווייהו נתינת (בתורה) [בתם] כת', חשיב להו כאחד, לפיכך תני הכא שלשה. אין עלתה על לבי מי דטעי בקרא אחרינא דלא כתב אלא אשר לא לויתי ולא דברתי (ירמיה ז' פסוק כב) ובפרשת בקבוק כתיב כל הני שלשה אשר לא